

2012

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Missie

De Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) is een onafhankelijke adviescommissie van deskundigen. Zij adviseert overheden, nationaal en internationaal, over de kwaliteit van milieueffectrapportages. Zo wil zij een bijdrage leveren aan de kwaliteit van besluitvorming. Haar uitgebreide kennis van m.e.r. stelt de Commissie beschikbaar voor iedereen.

Terminologie

Nederland kent twee typen milieueffectrapportage:

- project-m.e.r. levert de informatie, waardoor het milieubelang een volwaardige rol speelt bij besluiten over projecten met grote milieugevolgen. Het milieueffectrapport (MER) laat zien wat een initiatief betekent voor het milieu en welke alternatieven minder nadelige gevolgen hebben;
- plan-m.e.r. is gericht op milieubeoordeling van plannen en programma's zodat er al in de strategische fase aandacht is voor het milieu.

Commissie voor de
milieueffectrapportage

colofon

ISBN 978-90-421-3688-5

© 2013, Commissie voor de milieueffectrapportage

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, opname in een geautomatiseerd gegevensbestand, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de Commissie voor de m.e.r.

Vormgeving en realisatie: Ontwerpbureau suggestie & illusie, Utrecht

Redactie: Heleen Boerman en Anne Hardon (Commissie voor de m.e.r.)

Eindredactie: Tanja Veenstra, Utrecht

Fotografie: Sijmen Hendriks, Utrecht; p. 32 Rodrigo Rodriguez Salazar; p. 35 Gwen van Boven; p. 36 Reinoud Post

Bezoekadres

Commissie voor de milieueffectrapportage
Arthur van Schendelstraat 800
3511 ML Utrecht

Postadres

Postbus 2345
3500 GH Utrecht

t 030-2347666

f 030-2331295

e mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

inhoud

Voorwoord	4
Cijfers & feiten	7, 8, 14, 18, 20, 24, 29, 30, 33, 34, 38
Aan het woord	10, 16, 22, 27, 28, 36
M.e.r. en ...	11, 17, 23, 26
Project uitgelicht	9, 12, 15, 21, 37
Blik op 2013	31, 39
In beeld	6, 13, 19, 25, 32, 35
Bijlagen	40-51

voorwoord

Dames en heren,

2012 was het jaar van de milieueffectrapportage van bestemmingsplannen voor het buitengebied. Niet alleen door het grote aantal adviezen op dit terrein, maar vooral door de weerbarstige problematiek rond stikstofdepositie. Rechters wezen keer op keer op de onmogelijkheid om extra stikstof toe te voegen in al overbelaste natuurgebieden. Slecht nieuws voor gemeenten die ontwikkelingsruimte voor (agrarische) bedrijvigheid willen houden of creëren.

Het ongenoegen richtte zich ten onrechte tegen m.e.r. en de brenger van het nieuws, de Commissie voor de m.e.r. Gemeenten, provincies en Rijk hebben immers een eigen en gezamenlijke verantwoordelijkheid om ruimtelijke plannen af te stemmen op natuurdoelen. Partijen lijken echter vooral naar elkaar te wijzen als het om die verantwoordelijkheid gaat. Mijn wens voor 2013? Dat we eendrachtig op zoek gaan naar oplossingen die én de kwaliteit van het milieu verbeteren én activiteit in het landelijk gebied mogelijk maken. De Commissie denkt hierin graag mee.

Meedenken is ook het centrale thema van de in 2012 opgestarte pilots 'procesgericht adviseren'. Met een dynamischer inzet van de Commissie proberen we beter aan te sluiten bij de karakteristieken van het planproces en de behoeften van bevoegd gezag en initiatiefnemers. Een tussentijdse evaluatie met alle betrokken partijen liet zien dat voor dit meedenken, vroeg in het proces en op verschillende andere momenten, een breed draagvlak bestaat. Samen met transparantie blijkt verwachtingsmanagement essentieel om onze rol als meedenker tijdens het proces en die van onafhankelijk toetsers aan het eind ervan zorgvuldig te combineren. In 2013 nemen we dit inzicht mee in onze werkzaamheden.

De werkwijze in de pilots sluit aan bij een van de positieve uitgangspunten voor de nieuwe *Omgevingswet*: integratie van m.e.r. in het planproces. Daar staat echter een aantal voor m.e.r. negatieve punten tegenover. Bij m.e.r. voor plannen en complexe projecten vervalt de verplichting om eenieder de gelegenheid te geven mee te denken over de gewenste inhoud van het milieueffectrapport. Dit staat haaks op de Elverding-aanpak, die juist zorgvuldigheid

en participatie in de voorfase centraal stelt. Voor project-m.e.r. vervalt de verplichting om alternatieven te onderzoeken. Bij complexe projecten is dit zeer onverstandig. Want ook op projectniveau kunnen voor het milieu belangrijke keuzes nog gemaakt moeten worden. Helaas valt de balans voor m.e.r. vooralsnog dus negatief uit.

Op het gebied van ontwikkelingssamenwerking is ons programma in 2012 opnieuw met vijf jaar verlengd. Met trots kunnen we constateren dat de bijdrage van milieueffectrapportage aan het nieuwe Nederlandse buitenlandbeleid op waarde wordt geschat. In lijn met dit beleid richtte de Commissie haar ondersteuning meer en meer op Afrika, met programma's in landen als Burundi, Mozambique, Oeganda en Kenia.

Binnen het meerjarencontract met het ministerie van Buitenlandse Zaken gaat de Commissie meer doen dan alleen milieueffectrapportage. Een nieuwe taak is het invullen van de *Dutch Sustainability Unit*. Deze levert op verzoek van Nederlandse ambassades en directies in Den Haag milieu- en klimaatdeskundigheid om hen bij te staan bij de ontwikkeling van strategieën en uitvoering van programma's. Ook hierbij schakelt de Commissie vooral externe deskundigen in. De Unit verleende al ondersteuning aan de ambassades in Mozambique, Zuid-Soedan, de Palestijnse gebieden, Kenia en Bangladesh.

Die hulp beperkt zich overigens niet tot ontwikkelingssamenwerking. Er is bijvoorbeeld geadviseerd over de kwaliteit van een Britse studie naar milieu- en klimaatgevolgen van nieuwe economische activiteiten in het Noordpoolgebied. Tel hierbij onze internationale samenwerking met China en Tunesië op, en u zult met mij constateren dat 2012 internationaal een succesvol jaar is geweest voor de Commissie.

Niek Ketting,
Voorzitter Commissie voor de milieueffectrapportage

Het plaatsen van windturbines langs de nieuwe waterweg bij Hoek van Holland vraagt om aandacht voor landschappelijke inpassing en effecten op de leefomgeving, vogels en vleermuizen. Zo luidde het vrijwillig gevraagde advies van de Commissie.

ADVIES IN 2012

In 2012 bracht de Commissie 224 adviezen uit:

- 37 adviezen reikwijdte & detailniveau project-m.e.r. of combinatie plan-/project-m.e.r.;
- 57 adviezen reikwijdte & detailniveau plan-m.e.r.;
- 54 toetsingsadviezen project-m.e.r. of combinatie plan-/project-m.e.r.;
- 67 toetsingsadviezen plan-m.e.r.;
- 9 overige vrijwillig aangevraagde adviezen.

Met 8 procent meer adviezen dan in 2011 lijkt de daling, sinds 2010, gestopt. De tweede helft van 2012 laat wel een sterke afname zien van het aantal aanvragen voor vrijwillige advisering. Die geldt met name

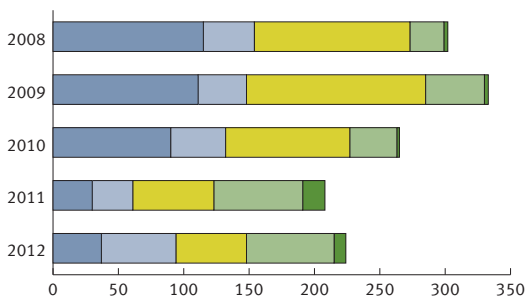
adviezen over reikwijdte & detailniveau (R&D). De stijging van het tarief van vrijwillige advisering zal hiervan de oorzaak zijn. In totaal zijn er in 2012 94 adviezen uitgebracht over R&D, waarvan twee derde in de eerste helft van 2012.

2012 laat ten opzichte van 2011 een lichte daling in toetsingsadviezen zien, vooral bij project-m.e.r. Deze verschuiving was in 2011 al zichtbaar en is het gevolg van de *Wet modernisering m.e.r.* (1 juli 2010). Toetsing van project-m.e.r. door de Commissie is sindsdien niet altijd meer verplicht.

Nieuw in 2012 waren 6 adviezen in het kader van de pilot 'procesgericht adviseren' (zie pag. 11).

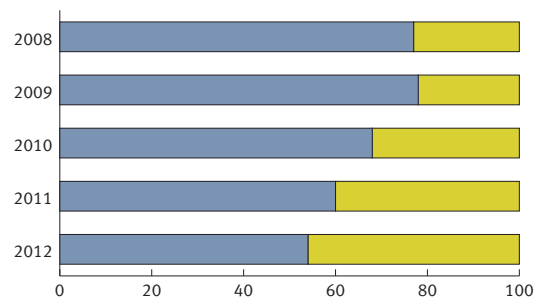

AANTAL EN TYPE UITGEBRACHTE ADVIEZEN 2008-2012

- Reikwijdte & detailniveau project-m.e.r. of combinatie plan- en project-m.e.r.
- Reikwijdte & detailniveau plan-m.e.r.
- Toetsingsadviezen project-m.e.r. of combinatie plan- en project-m.e.r.
- Toetsingsadviezen plan-m.e.r.
- Overige adviezen

VERPLICHTE VERSUS VRIJWILLIGE INSCHAKELING 2008-2012

- Verplicht
- Vrijwillig

VRIJWILLIG ADVIES

Het aantal vrijwillige adviesaanvragen lag in 2012 op 103, 20 procent hoger dan in 2011. In de eerste helft van 2012, vóór de tariefverhoging van 1 juli, liet deze vorm van advies een forse piek zien.

ZIENSWIJZEN

Zienswijzen creëren draagvlak voor een besluit. Met deze specifieke informatie kan de Commissie de kwaliteit van haar advisering verbeteren.

In 2012 nam de Commissie in 62 procent van de adviestrajecten zienswijzen en ad-

viezen mee. De dalende trend sinds 1 juli 2010, toen het meenemen van zienswijzen door de Commissie vrijwillig werd, zet hiermee door.

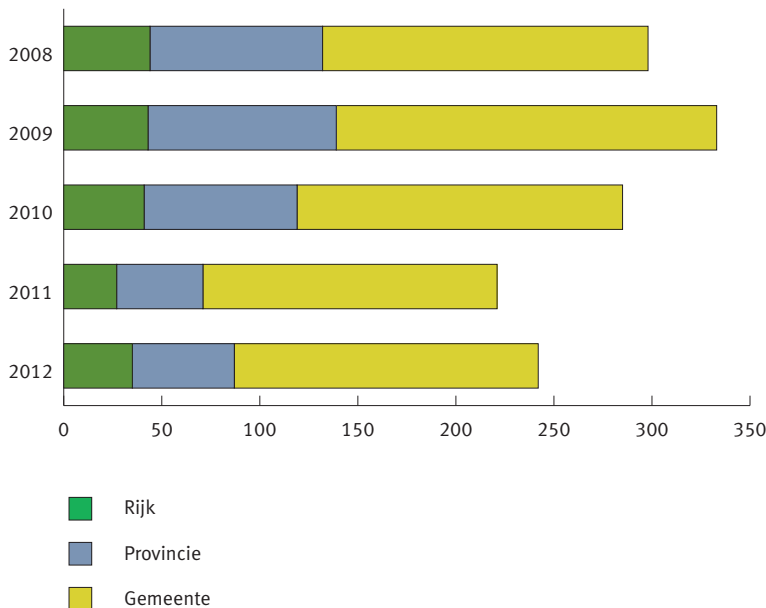
ADVIES AAN OVERHEDEN

De verdeling van adviezen aan gemeenten, provincie en Rijk is de afgelopen jaren vrijwel constant. Van de adviezen was in 2012:

- 64 procent gericht aan gemeenten (tegen 68% in 2011);
- 21 procent aan provincies (tegen 20% in 2011);
- 14 procent aan het Rijk (tegen 12% in 2011).

ADVISERING OVERHEDEN 2008-2012

Verdrievoudiging in 2020

Project

In Europees verband heeft Nederland afgesproken om in 2020 14 procent duurzame energie te realiseren. Het Rijk wil daarom in 2020 samen met de provincies 6.000 megawatt windenergie op land mogelijk maken. Momenteel staat in Nederland ruim 2.000 megawatt operationeel vermogen. In de structuurvisie *Wind op Land* wijst het Rijk gebieden aan voor grootschalige windenergie, windparken die meer dan 100 megawatt genereren.

Advies

De Commissie pleitte voor onderzoek naar goede combinaties van windenergiegebieden binnen en over provinciegrenzen. Milieuvoordelen en -verschillen tussen alternatieven komen daarmee helder in beeld. Ook zijn binnen een gebied gevoelige zones te ontzien door variatie in opgesteld vermogen. De Commissie adviseerde deze optimaliseringsmogelijkheden in beeld te brengen.

Bij de effectbeschrijving vroeg de Commissie om meer aandacht voor verschillen in energieopbrengst. Maar ook voor effecten op landschap, leefomgeving, beschermde natuurgebieden en diersoorten.

Ten slotte vormt een geloofwaardige onderbouwing in milieueffectrapport en structuurvisie een belangrijke voorwaarde, willen de keuzes waar Rijk en provincies voor staan daadwerkelijk leiden tot het afgesproken vermogen in 2020.

Resultaat

Het Rijk gebruikt het R&D-advies als leidraad bij opstelling van het milieueffectrapport en de structuurvisie, die in 2013 gereed moeten zijn.

“ Het tussentijds advies en de ruimte die de Commissie nam voor het voeren van, soms pittige, discussies hebben geleid tot een kwalitatief beter plan-MER voor de MIRT-verkenning Haaglanden. ”

Remco Derksen, projectmanager MIRT-verkenning Haaglanden
(via adviesbureau Rebel)

m.e.r.

en procesgerichte advisering

In 2011 gaf het ministerie van Infrastructuur en Milieu groen licht voor pilots met procesgerichte advisering. Doel is om met een flexibeler inzet van de Commissie beter aan te sluiten bij het planproces en behoeften van bevoegd gezag en initiatiefnemers. Dat betekent niet alleen toetsen, maar op meer momenten meedenken over de benodigde milieu-informatie voor een volgende stap in het traject. Zes projecten vallen onder de pilot:

- structuurvisie Rijk-regioprogramma Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM);
- havenbestemmingsplannen Rotterdam;
- omgevingsvisie Gelderland;
- noordoostcorridor Noord-Brabant;
- natuurontwikkeling Boerestreek Ooststellingwerf;
- structuurvisie Wind op land.

Tijdens een workshop in 2012, met betrokken overheden, initiatiefnemers en adviseurs, zijn de eerste bevindingen besproken. Flexibele inzet blijkt te leiden tot versnelling van het proces omdat:

- we zo voorkomen dat financiële tekorten en andere 'showstoppers' pas bij het ontwerpbesluit aan de orde komen;
- gesignaleerde kansen vroegtijdig mee zijn te nemen in het proces;
- kennis van de Commissie over m.e.r. en milieuzaken beter tot haar recht komt.

Aandachtspunten

- Het is raadzaam vooraf in overleg de momenten te markeren waarop en op welke wijze inzet wenselijk is.
- Bewaking van de toetsende en onafhankelijke rol van de Commissie, inclusief openbaarheid, is noodzakelijk.
- Flexibele advisering vereist een realistische planning.

Enkele pilotprojecten lopen door in 2013. Eind dit jaar volgt de definitieve evaluatie.

Programmatische Aanpak Stikstof

Project

Europese en nationale regels bepalen dat economische ontwikkeling pas is toegestaan als er zicht is op het behalen van natuurdoelen. Stikstofdepositie als gevolg van veehouderij, verkeer en industrie speelt hierin een centrale rol. In de meeste natuurgebieden moet deze omlaag. De verslechterde natuursituatie zorgt voor een impasse: zonder natuurherstel en vermindering van stikstofdepositie ontbreekt economische ontwikkelingsruimte. De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) moet deze patstelling doorbreken.

Advies

De Commissie adviseerde op verzoek van het ministerie van Economische Zaken over de inhoud van de PAS. Met het concept van voorjaar 2012 zijn de doelen uitsluitend te realiseren op de Waddeneilanden, constateerde zij. De PAS voldoet dus nog niet. De Commissie deed onder meer aanbevelingen over de verdeling van ontwikkelingsruimte, monitoring en een tijdpad voor te behalen natuurdoelen.

Resultaat

De minister zei de adviezen verder uit te zullen werken. De aanbeveling om te wachten op natuurherstel vóór het uitgeven van ontwikkelingsruimte, neemt hij echter niet over. Inwerkingtreding van de PAS is verschoven naar 2014. Enkele onderdelen, zoals het rekenmodel Aerius en de herstelstrategieën voor natuur, zijn al wel bruikbaar. Daarmee is reeds nu voor projecten en plannen beter te onderbouwen of er gevolgen te verwachten zijn. In 2013 volgt voor het definitieve besluit over de PAS een plan-milieueffectrapport.

De stormvloedkering verstoort het evenwicht tussen opbouw en afbraak van platen en slikken in de Oosterschelde, waardoor ze verdwijnen: slecht voor natuur en hoogwaterveiligheid. Daarom is een R&D-advies aan de Commissie gevraagd.

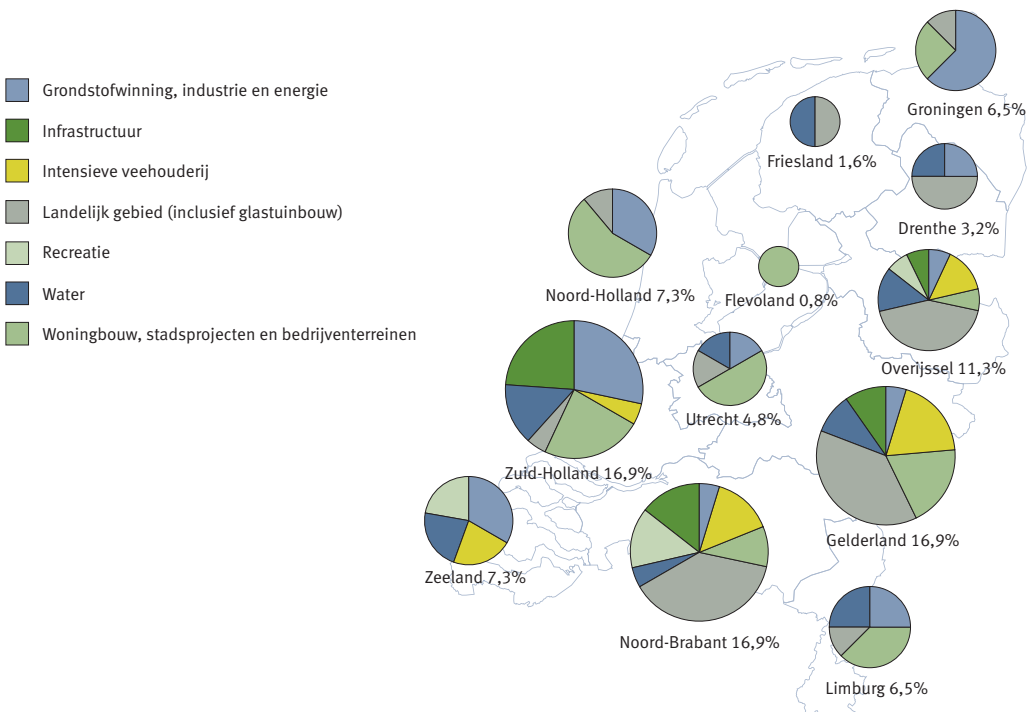
TOETSINGSADVIEZEN

In 2012 zijn de meeste milieueffectrapporten getoetst in Gelderland, Zuid-Holland en Noord-Brabant. Samen zijn deze drie provincies goed voor de helft van alle getoetste rapporten. De verdeling over sectoren komt ongeveer overeen met 2011. Opvallend is wel de daling, met meer dan 50 procent, van het aantal getoetste milieueffectrapporten voor recreatieprojecten.

Wilt u precies weten welke projecten zich waar afspelen? Op de website van de Commissie vindt u de digitale m.e.r.-kaart van Nederland. Hierop zijn alle lopende en afgeronde projecten van de afgelopen vijf jaar zichtbaar. Door te zoeken op locatie, thema of datum is direct te zien over welke gebieden en welke activiteiten milieu-informatie beschikbaar is. www.commissiemer.nl

GETOETSTE MILIEUEFFECTRAPPORTEN PER PROVINCIE 2012

Zeeland gaat voor duurzaam

Project

Provincie Zeeland geeft in het *Omgevingsplan 2012-2018* aan duurzame economische groei belangrijk te vinden. Daarom liet zij in het milieueffectrapport de provinciale ‘milieugebruiksruimte’ onderzoeken. Het rapport beschrijft helder welke knelpunten toekomstige initiatieven mogelijk belemmeren.

Advies

De Commissie vindt dat het milieueffectrapport bruikbare informatie bevat. Het concretiseert welke milieuknelpunten in de provincie Zeeland om een oplossing vragen.

- In 12 van de 16 Zeeuwse Natura 2000-gebieden is de ‘staat van instandhouding’ onvoldoende. De provincie moet de natuurkwaliteit in deze gebieden zodanig verbeteren dat de gewenste ruimte voor nieuwe plannen ontstaat.
- In de Kanaalzone en het Sloegebied is de milieuruimte vooral voor geluid te beperkt voor verdere groei van bedrijvigheid en dreigt achteruitgang van de leefomgeving.
- Niet alle claims van scheepvaart, visserij, recreatie en natuur zijn mogelijk. Keuzes zijn hier nodig. Een plan voor ordening en zonerings van claims kan helpen.

Resultaat

Het milieueffectrapport verheldert dat dit beleid nodig is voor een duurzame toekomst van Zeeland. Het plan is vastgesteld en de geadviseerde maatregelen moeten nu vorm krijgen. De Commissie is enthousiast over de werkwijze in het milieueffectrapport en legde deze vast als case en als artikel in tijdschrift *Toets*. Beide zijn te vinden op de website: www.commissiemer.nl.

“ In mijn eerste jaar als plaatsvervangend voorzitter trof mij de enorme kennis en ervaring waarover de Commissie beschikt. Hier is grote potentie voor de duurzame ontwikkeling van Nederland!

”

Jan Bout, plaatsvervangend voorzitter van de Commissie en partner bij adviesbureau Bout & Co

m.e.r.

Europees versterkt

Net als in 2011 waren er in 2012 veel uitspraken over (vormvrije) m.e.r.-beoordeling. Vooral de ligging in of nabij Natura 2000-gebieden blijkt reden om een milieueffectrapport op te stellen, ook voor projecten die de indicatieve drempelwaarden niet overschrijden. De rechter besliste daarnaast dat een m.e.r.-beoordeling nooit de plaats mag innemen van een plan-m.e.r., daar die laatste meer waarborgen en andere inhoudelijke eisen kent. Omdat de uitkomsten van het milieueffectrapport deel uit moeten maken van de planvorming, is het ontbreken daarvan achteraf niet te repareren, aldus de rechter. Het Europese Hof oordeelde zelfs dat een plan waarvoor ten onrechte geen plan-MER is gemaakt, nietig moet worden verklaard.

Ook oordeelde het Hof dat bij *niet-verplichte* plannen een plan-MER-plicht kan gelden, indien er sprake is van een Passende beoordeling. Voorwaarde is wel dat de planprocedure wettelijk is voorgeschreven. Het hoeft dus niet te gaan om een verplicht opgesteld plan.

De val van het kabinet vertraagde wetgevingsprojecten, met mogelijke gevolgen voor m.e.r. Wel schetste het vorige kabinet de contouren van de nieuwe *Omgevingswet*. De Commissie reageerde daarop in een zienswijze. Zij onderschrijft de doelstelling, maar vraagt zich af of nieuwe wetgeving nodig is. De verwachting is dat de Tweede Kamer voor de zomer van 2013 een ontwerpwet ontvangt.

De Europese Commissie diende in het najaar een voorstel in tot wijziging van de M.e.r.-richtlijn, met meer aandacht voor de m.e.r.-beoordelingsprocedure en een verplichte R&D-fase. Bovendien versterkt het voorstel alternatievenonderzoek, kwaliteitsborging en de monitoringverplichting. De Commissie m.e.r. ondersteunt deze wijzigingen. In 2013 zal blijken of de lidstaten en het Europees Parlement ermee instemmen.

KWALITEIT R&D-NOTITIES

De notitie reikwijdte & detailniveau is voor de Commissie uitgangspunt voor het te geven advies R&D. In 95 procent van haar adviezen bracht zij nieuwe elementen in ten opzichte van de R&D-notitie. Vaak hadden deze betrekking op nieuwe alternatieven of varianten (55%), onderbouwing van het voornemen (35%), gewenste informatie over natuurwaarden (25%) en omgang met 'gezondheid' (15%).

Slechts in 5 procent van de gevallen nam het bevoegd gezag het R&D-advies niet volledig over. Het ging in die gevallen vooral om uit te werken alternatieven en varianten.

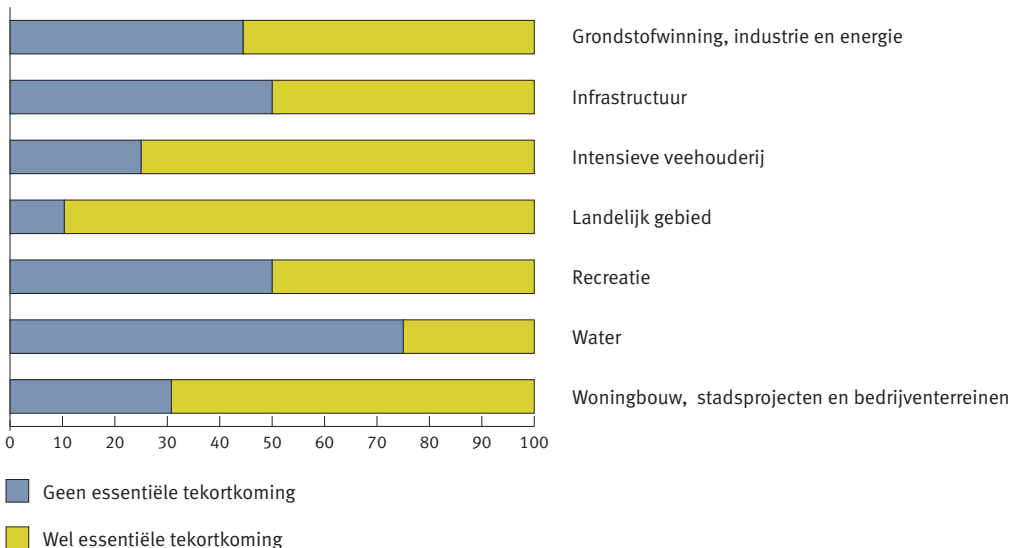

KWALITEIT MER

In 2012 toetste de Commissie 121 milieueffectrapporten. Voor initiatieven op het gebied van water werden in 2012 kwalitatief goede milieueffectrapporten geschreven. In 66 procent van de rapporten zijn echter belangrijke tekortkomingen geconstateerd. Dit percentage is hoger dan voorgaande jaren. Tussen 2008 en 2012 schommelde dit aandeel tussen de 50 en 57 procent. In 2012 ging het meestal om ontbrekende informatie over:

- natuur (70%);
- ontbrekende alternatieven en varianten (51%);
- onderbouwing van het voornemen (30%).

KWALITEIT MER 2012

Waterschap De Dommel neemt op zes locaties rond Eindhoven maatregelen om wateroverlast te voorkomen. Om tot een goede belangenafweging te komen, moeten de milieueffectrapporten vooral een transparante beschrijving van het keuzeproces geven.

TEKORTKOMINGEN

Op het gebied van natuur onderschatten velen nog steeds de gevolgen voor Natura 2000. Een goede beoordeling opstellen van die gevolgen blijkt nog steeds lastig. De meeste tekortkomingen komen voor in bestemmingsplannen landelijk gebied. Vaak ontbreekt informatie over effecten van verzurende en vermistende stoffen op de natuur.

De Commissie kreeg in 2012 minder vaak het verzoek om aanvullingen te beoordelen. Mogelijk omdat voor die beoordeling nu betaald moet worden. In 2012 liet 55 procent aanvullingen beoordelen, tegen 72 procent in 2011 en 90 procent in 2010.

Voor de meeste gevallen waarbij de Commissie is gevraagd de aanvulling te beoordelen, geldt dat het milieueffectrapport in combinatie met de aanvulling de vereiste milieu-informatie bevatte. In ongeveer een derde van de rapporten bleef de informatie onvoldoende of onvolledig.

VOETAFDRUK COMMISSIE

De Commissie zette in 2012 in op duurzaam werken door:

- verdere verbetering van ICT, waardoor thuiswerken eenvoudiger is. Ook startte de Commissie met voorbereidingen om volledig digitaal te werken. In 2012 hadden 6 medewerkers een vaste thuiswerkdag per week;
- deskundigen en medewerkers te stimuleren lopend, per fiets of met het openbaar vervoer naar kantoor te komen. Vrijwel alle gemaakte reizen door medewerkers waren met het openbaar vervoer;
- haar vliegreizen te compenseren bij GreenSeat. In 2012 ging dat in totaal om 154,8 ton kooldioxide.

Integrale visie gewenst

Projecten

Een bestemmingsplan buitengebied omvat vaak een groot areaal met verschillende (agrarische) bedrijven. Wettelijke plicht is doorgaans de aanleiding om een nieuw bestemmingsplan op te stellen. Veelal ontbreekt echter een integrale visie op het buitengebied. Nieuwe bestemmingsplannen richten zich meestal op het faciliteren van uitbreidingsplannen van (agrarische) ondernemers.

Bestaande bestemmingsplannen bevatten ook vaak onbenutte ruimte die men denkt in nieuwe plannen over te kunnen nemen. Omdat omstandigheden en wetgeving intussen zijn gewijzigd, is onderzoek naar milieueffecten van het gebruik van deze uitbreidingsruimte echter vereist. Hetzelfde geldt voor ruimte die via wijzigingsbevoegdheden vrijkomt.

Advies

In 2012 bleken de bestemmingsplannen grote effecten op Natura 2000-gebieden te hebben, met name door extra stikstofdepositie. Daarnaast bleek de geurhinder voor omwonenden aanzienlijk toe te nemen. In 90 procent van de milieueffectrapporten was de informatie hierover onvoldoende of onvolledig en adviseerde de Commissie aanvulling op dit punt.

Resultaat

Om handvatten te bieden bij deze complexe materie, organiseerde de Commissie een themadag en stelde zij twee factsheets en een cahier samen. Ook bundelde zij op haar website veelgestelde vragen rond bestemmingsplannen buitengebied, te vinden onder het thema 'Landelijk gebied'.

“ Met de pilots procesgericht advies wil de Commissie het instrument m.e.r. aantrekkelijker maken. Wij willen dat milieueffecten straks zo goed mogelijk meewegen in de Omgevingswet. Die belangen gaan prima samen. ”

Marjan van Giezen, als afdelingshoofd en plaatsvervangend directeur Water en Bodem bij het ministerie van Infrastructuur en Milieu betrokken bij de pilot procesgericht advies

m.e.r.

en doorwerking

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu gaf Berenschot in 2012 opdracht voor een feitenonderzoek naar de doorwerking van milieueffectrapportage en de adviezen van de Commissie. Met een representatieve steekproef van alle milieueffectrapportages uit de afgelopen twee jaar is dit onderzocht. Berenschot concludeert dat over de gehele linie sprake is van aanzienlijke doorwerking in besluiten. Zowel van milieueffectrapporten als van de adviezen van de Commissie.

Samenvattend:

- bij 88 procent van de projecten is sprake van duidelijke (63%) of enige (25%) doorwerking van m.e.r. in het besluit;
- bij 85 procent is sprake van duidelijke (63%) of enige (22%) doorwerking van het advies van de Commissie in het besluit.

Deze conclusie sluit aan op eerdere conclusies over doorwerking van m.e.r. uit 1996 en 2011. Bij het onderzoek betrokken partijen gaven aan, de wettelijke m.e.r.-plicht 'als stok achter de deur' te beschouwen en als belangrijke verklaring voor de grote effectiviteit van het instrument m.e.r.

Berenschot signaleert dat naast milieu economische, sociale en politieke motieven een belangrijke rol spelen bij de besluitvorming. De speelruimte voor milieueffectrapportage is daarmee beperkt. Berenschot concludeert dat die beperking de al positieve onderzoeksresultaten in een nog positiever daglicht stelt.

KENNISFUNCTIE 2012

De sinds 2010 versterkte inzet op de kennisfunctie heeft de Commissie in 2012 voortgezet. Doelen zijn: grotere zelfredzaamheid van het bevoegd gezag, betere toepassing van milieueffectrapportage en kwalitatief betere milieueffectrapporten.

Opvallende verbeteringen in 2012: een verbeterde zoekfunctie op de website, organisatie van meer themabijeenkomsten en vernieuwing van de digitale nieuwsbrief. Daarnaast is er veel werk verzet voor de 'kaart van Nederland', te zien op de website. Deze kaart toont alle lopende en afgeronde projecten van de afgelopen vijf jaar. Door te zoeken op locatie, thema of datum is in één oogopslag te zien in welke gebieden er voor welke activiteiten milieu-informatie beschikbaar is.

KENNISFEITEN 2012

- E-nieuwsbrief *OpMERkelijk* is 10 maal verstuurd naar 2.946 abonnees.
- De website werd ruim 81.900 keer bezocht, tegen 65.800 in 2011.
- Themabijeenkomsten zijn georganiseerd over: m.e.r. en gezondheid, bestemmingsplannen buitengebied, landschap en m.e.r., en over SWUNG (Samen Werken aan de Uitvoering van Nieuw Geluidbeleid).

- Er zijn nieuwe factsheets gepubliceerd, onder meer over maatschappelijke kosten-batenanalyse en de relatie met m.e.r., over SWUNG en over m.e.r. voor waterplannen.
- Twee cahiers werden samengesteld voor de themadagen over gezondheid en m.e.r. en over bestemmingsplannen buitengebied.
- De helpdesk ontving gemiddeld 18 vragen per maand, veelal over de opzet van het m.e.r.-proces en de rol van de Commissie daarin.
- De Commissie was met een informatiestand aanwezig tijdens de Schakeldag.
- Meer dan 75 uitspraken van de rechter zijn toegevoegd aan de website, voorzien van conclusies voor de m.e.r.-praktijk.

Zie bijlage 4 voor alle presentaties, publicaties en workshops.

Ondersteund door het vrijwillig gevraagd advies van de Commissie, onderzocht gemeente Voorst verschillende oplossingen om (vracht)verkeer uit Twello te weren. Zoals aanpassing van bestaande wegen, nieuwe randwegen en transformatie van bedrijventerreinen.

m.e.r.

Dutch Sustainability Unit

Vol trots presenteren wij de nieuwste loot aan onze stam: de *Dutch Sustainability Unit* (DSU). Deze eenheid is halverwege 2012 gelanceerd, op verzoek van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Als zelfstandig onderdeel van de Commissie draagt de DSU bij aan een goede integratie van milieu, klimaat en duurzame ontwikkeling in de Nederlandse ontwikkelingssamenwerking. Deze verantwoordelijkheid heeft de overheid zichzelf opgelegd. De benodigde kennis blijkt echter niet altijd voorradig. Nu kunnen Nederlandse ambassades of directies in Den Haag een beroep doen op de DSU. Zij levert de gewenste expertise snel en effectief. Daarbij maakt zij gebruik van externe deskundigen binnen en buiten Nederland, gelijk de Commissie voor haar m.e.r.-activiteiten.

De DSU is op tal van manieren in te schakelen. Zo is in Mozambique een milieu- en klimaatdeskundige toegevoegd aan een groep Nederlandse deskundigen die een ondersteuningsprogramma voor het Zambezi-Vallei-Agentschap formuleerden. In Zuid-Soedan is een duurzame ontwikkelingsanalyse gemaakt van provinciale waterplannen. In Kenia gaf de DSU advies over de vraag hoe natuurbeschermingsorganisaties zo te ondersteunen dat het duurzame organisaties worden. En in Bangladesh is geadviseerd over de milieu- en klimaatdimensie van geïntegreerd watermanagement.

De DSU kan ook los van ontwikkelingssamenwerking opereren, zoals bij haar advies over milieu- en klimaataspecten van economische ontwikkelingsplannen voor het noordpoolgebied.

De Commissie is bijzonder enthousiast over haar nieuwe taak. In 2013 volgt evaluatie van de verrichte activiteiten, zodat de DSU ambassades en directies de komende jaren nog beter van dienst kan zijn.

“ Als student milieukunde leerde ik hoe je milieueffectrapportage optimaal benut. Met die bagage besloot ik onderdelen van het Provinciaal Omgevingsplan zo vroeg mogelijk te ‘bemerren’. Dat levert betere visies op. ”

Patrick van der Broeck, gedeputeerde provincie Limburg, betrokken bij het Provinciaal Omgevingsplan Limburg 2014

“ Als provincie staan we bekend om onze open planprocessen. We doen graag mee met nieuwe ontwikkelingen, zoals de pilot procesgericht adviseren. Daar wordt je proces alleen maar beter van.

”

Jos van der Wijst, coördinator m.e.r. voor provincie Noord-Brabant en zelfstandig m.e.r.-adviseur/-docent

DE ORGANISATIE IN 2012

Financiële verantwoording

In 2012 ontving de Commissie in totaal € 8.502.043 aan subsidie. Hiervan is € 6.026.200 toegekend door de ministeries van Infrastructuur en Milieu, Economische Zaken en Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, voor haar wettelijke taken en kennisfunctie. De overige € 2.475.843 is,

voor buitenlandse activiteiten, toegekend door het ministerie van Buitenlandse Zaken. Na afronding en accountantscontrole van het financieel jaarrapport 2012 is een resumé hiervan op de website te vinden (mei 2013). www.commissiemer.nl

PERSONEELSGEGEVENS 31 DECEMBER 2012

	NL	Internationaal	Totaal
Aantal medewerkers	46	12	58
Fte	31	9,6	40,6
Mannen	19	4	23
Vrouwen	27	8	35
Nieuwe medewerkers	1	2	3
Vertrokken medewerkers	8		8
Stagiairs		3	3

MER ALS SYSTEEM

Een wezenlijk verschil tussen het internationale en Nederlandse programma van de Commissie is de bredere scope van haar buitenlandse activiteiten. Waar zij in Nederland vooral bijdraagt aan borging van volledigheid en juistheid van informatie in milieueffectrapporten, gaat het buiten Nederland om de kwaliteit van het hele m.e.r.-systeem. Daaronder kan bijvoorbeeld de kwaliteit van wet- en regelgeving vallen, integratie van milieueffectrapportage in de politieke besluitvorming en de capaciteit van m.e.r.-gerelateerde organisaties. In het laatste geval richten we ons zowel op overheden – denk aan het ministerie van milieu of milieu-inspecties – als op andere partijen. Zo ondersteunen we in Centraal-Afrika de m.e.r.-verenigingen van vijf landen.

M.e.r.-systemen zijn complex en omvangrijk. De vraag is dan ook hoe je deze effectief in kaart brengt, om vervolgens te bepalen waar verbetering het meeste rendement oplevert. Bij wijze van antwoord hebben wij onze ervaringen van de afgelopen twintig

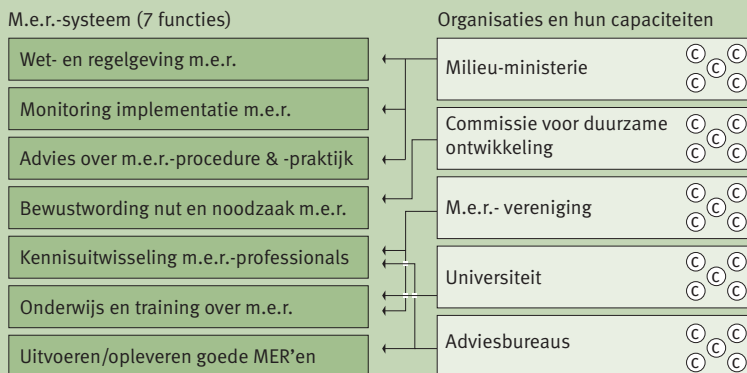
jaar samengebracht in een zogeheten ‘systeembenadering’. Daarin onderscheiden we zeven belangrijke functies (zie figuur, linkerkolom).

Bij elke te versterken *functie* brengen we in beeld welke *organisaties* daarbij van betekenis zijn (zie figuur, rechterkolom). Voor de belangrijkste organisaties analyseren we welke *capaciteiten* allereerst versterking behoeven. Daarbij onderscheiden we vijf capaciteiten:

1. handelend optreden (o.a. wettelijk mandaat, leiderschap);
2. resultaat boeken (o.a. vaardigheden, toegang tot kennis);
3. samenwerken (o.a. netwerken, relatiebeheer);
4. aanpassen en vernieuwen (o.a. lerend vermogen, flexibiliteit);
5. coherent en consistent handelen (o.a. visie, procedures).

Op basis van deze analyse kunnen we samen met nationale en lokale partners een plan van aanpak opstellen.

Het m.e.r.-systeem en bijbehorende organisaties*

*Aanwezigheid van organisaties en hun relatie met het m.e.r.-systeem verschillen per land.

2013

Veel gemeenten actualiseren nog vóór 1 juli 2013 hun bestemmingsplannen om leges te kunnen heffen. De bijbehorende plan-MER'en zullen in 2013 veel aandacht vragen. Vooral bij extra stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden. Door uitblijven van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) ontstonden in 2012 creatieve oplossingen, zoals saldering binnen de agrarische sector, tussen landbouw en industrie, of beheermaatregelen voor herstelstrategieën. We ontwikkelen onze advieslijnen ook in 2013 verder, gericht op inhoudelijk goede én juridisch houdbare oplossingen.

Hoewel m.e.r. zeer geschikt is voor het zichtbaar maken van klimaateffecten, is klimaatverandering nog geen ingeburgerd m.e.r.-thema. Samen met het CROW, nationaal kennisplatform voor infrastructuur, verkeer, vervoer en openbare ruimte, maken we daarom een overzicht van *good practices*.

In 2015 moeten de nationale en regionale waterplannen up to date zijn. Al in 2013 laten we zien hoe plan-m.e.r. kan bijdragen aan kwalitatief hoogwaardige waterplannen.

In 2013 ronden we de pilotfase 'procesgerichte advisering' af. De eerste tussentijdse evaluatie laat zien dat deze aanpak meerwaarde heeft. Uit de eindevaluatie zal blijken of m.e.r.-partijen er ook voor willen betalen.

Vanaf 2014 wijzigt de financiering van de Commissie. Een groter deel van de kosten berekenen we dan door in tarieven voor vrijwillige en verplichte adviezen, en onze kennisactiviteiten. In 2013 bereiden we ons hierop voor.

INRA, het Boliviaans landhervormingsinstituut, voert een plan-m.e.r. uit voor haar driejarenstrategie. Belangrijk is om alternatieven te vinden voor de huidige praktijk van landverdeling die grote milieuproblemen veroorzaakt.

INTERNATIONALE CAPACITEITSONTWIKKELING

De internationale vraag naar m.e.r.-deskundigheid was in 2012 onverminderd groot. Onder meer met training en coaching draagt de Commissie bij aan invoering en wettelijke verankering van milieueffectrapportage.

Bij voorkeur in meerjarenprogramma's, zowel op nationaal als op regionaal niveau. Zo kan bij grensoverschrijdende onderwerpen tussen buurlanden uitwisseling van kennis plaatsvinden over wetgeving en praktijk.

ONAFHANKELIJKE ADVISERING

De Commissie adviseert over richtlijnen voor milieueffectrapporten of toetst de kwaliteit ervan. Dat kan met of zonder inschakeling van deskundigen. In het eerste geval begint het met bezoek van een deskundigenwerkgroep aan het land in kwestie, en contact met vertegenwoordigers van ministeries en belanghebbenden. In 2012 bracht de Commissie drie werkgroepadviezen uit:

- richtlijnen tweede fase plan-m.e.r. ruimtelijke planning Tana-delta, Kenia;
- toetsing plan-m.e.r. olie en gas Aguarague Nationaal Park, Bolivia;
- richtlijnen plan-m.e.r. landhervormingsplan, Bolivia.

Bij secretariaatsadviezen, zonder werkgroep, adviseert de Commissie onder meer

over (concept)milieueffectrapporten, handleidingen en toepassing van m.e.r.-plicht voor investeringsprojecten. In 2012 zijn 13 secretariaatsadviezen opgesteld, voor Burundi, Mozambique, Ghana, Oeganda, Bolivia, St. Eustatius, Aruba en AgentschapNL.

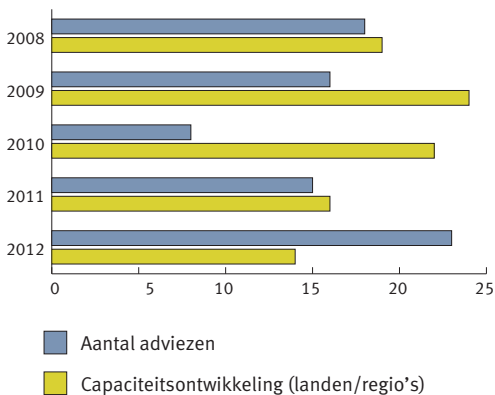
DUTCH SUSTAINABILITY UNIT

Door de DSU zijn dit jaar 7 adviezen uitgebracht: voor ambassades in Mozambique, Zuid-Soedan, Bangladesh, Kenia, Palestijnse Gebieden en de Directie DME (ministerie BZ).

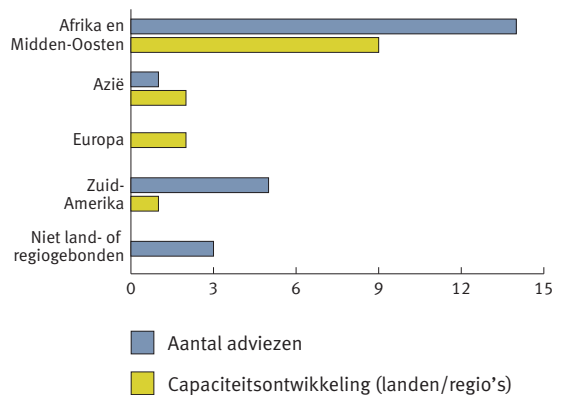
Zie voor meer informatie onze internationale websites. www.eia.nl; www.eia.nl/dsu

ADVIEZEN EN CAPACITEITSONTWIKKELING INTERNATIONAAL

2008-2012

PER CONTINENT 2012

INTERNATIONALE SAMENWERKING

Samenwerking en bundeling van krachten zijn belangrijk voor de Commissie om onderwerpen af te stemmen, aanpak te vernieuwen en kennis uit te wisselen in binnen- en buitenland. In 2012 werkte de Commissie onder meer samen met:

- de *East African Network for Environmental Compliance and Enforcement (EANECE)*, aan een gezamenlijke presentatie in Tanzania en het *International Network for Environmental Compliance and Enforcement (INECE)*, aan een studie over financieringsmechanismen en voorbereiding van een *theme forum* (IAIA 2013);
- het *Oil for Development*-programma van NORAD, aan toepassing van m.e.r. in de olie- en gasector in Afrika;
- AgentschapNL, ten behoeve van het ORIO-programma en het Fonds Duurzaam Water, aan toepassing van m.e.r. voor (publiek-) private investeringen;
- IUCN, aan het NIAP-programma in Pakistan;
- de Wereldbank, aan een gezamenlijke workshop in Zuid-Afrika;
- WWF, aan gezamenlijke seminars en work-

shops in o.a. Mozambique en Zuid-Afrika;

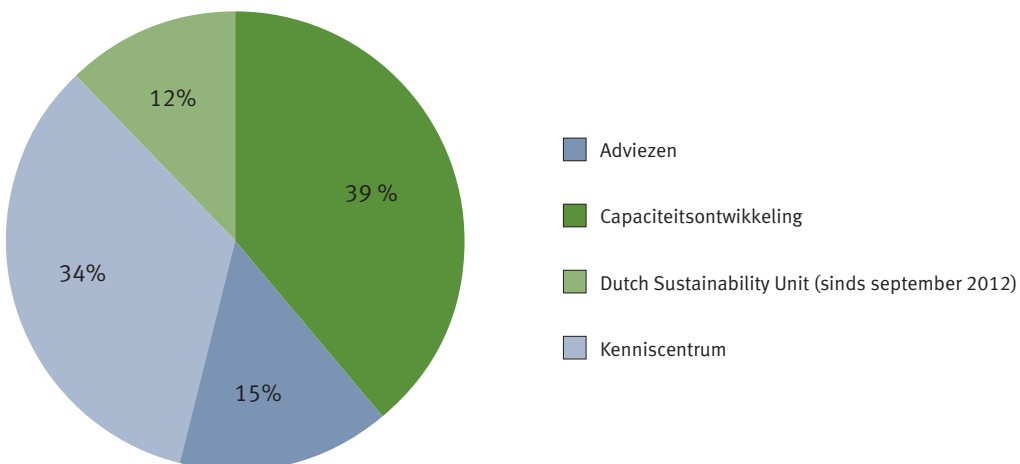
- ITC, Unesco-IHE, IVM en Universiteit Utrecht, aan m.e.r.-onderwijs en -onderzoek.

Verder maakt de Commissie deel uit van het *Partnership on Environmental Assessment in Africa* en is zij actief binnen de *International Association for Impact Assessment*. Namens DGIS heeft de Commissie zitting in het OECD-DAC SEA Task Team.

AMBASSADES

de Commissie werkt ter plaatse nauw samen met de Nederlandse ambassades. Zij adviseert over de nationale en regionale m.e.r.-praktijk en -wetgeving. Desgewenst evalueert de Commissie (strategische) plannen en rapporten op m.e.r.-plicht en aanpak. Daarnaast adviseert de Commissie sinds 2012 via de DSU-tak over integratie van milieu, klimaat en duurzame ontwikkeling in ambassadeprogramma's. Andersom informeren de ambassades de Commissie over milieu(beleid) en politiek-economische context van partnerlanden.

INTERNATIONALE ACTIVITEITEN – TIJDSBESTEDING 2012

De Nederlandse ambassade in Rwanda voert een plan-m.e.r. uit voor haar IWRM-ondersteuningsprogramma (Integrated Water Resources Management). Vooral consistentie van dit programma met verschillende IWRM-initiatieven van de Rwandese overheid is essentieel.

“ Na jarenlange verbondenheid met Mozambique weet de Commissie hoe milieu en maatschappij ter plaatse ervoor staan. Zij kan daarom flexibel en deskundig adviseren bij de huidige, stormachtige ontwikkeling. ”

Jan Huesken, hoofd ontwikkelingssamenwerking bij de Nederlandse ambassade in Maputo, Mozambique

Plan-m.e.r. Keniaanse delta

Project

De Keniaanse regering ontwikkelt een plan voor ruimtelijke ordening van de Tana-delta. Zij heeft de Commissie om onafhankelijk advies gevraagd voor de bijbehorende plan-m.e.r. Land en water in de delta dienen landbouw, veenomaden en visserij en zijn deels beschermd vanwege hun rijke biodiversiteit. De druk hierop neemt toe door bevolkingsgroei, grootschalige economische activiteiten (plantages) en toename van bovenstrooms watergebruik. Land- en waterrechten zijn bovendien slecht of niet geregeld. De afgelopen jaren leidde dit tot conflicten, waarbij tientallen slachtoffers vielen.

Advies

Vanwege de bovenstroomse ontwikkelingen adviseerde de Commissie uitwerking van enkele scenario's voor waterbeschikbaarheid. Ook zouden nomadische veehouders beter bij het proces betrokken moeten worden. Zij maken alleen in de droge tijd gebruik van de delta, onmisbaar voor het voortbestaan van het vee. De Commissie constateerde verder dat de lokale bevolking qua landrechten weinig realistische verwachtingen heeft van het plan voor ruimtelijke ordening. Daarom benadrukt de Commissie de noodzaak van heldere communicatie over hetgeen beoogd wordt.

Resultaat

Het Keniaanse ministerie van Milieu heeft de meeste aanbevelingen van de Commissie overgenomen. Het uiteindelijke milieueffectrapport en het plan voor ruimtelijke ordening volgen naar verwachting in april 2014.

KENNISCENTRUM – INTERNATIONAAL

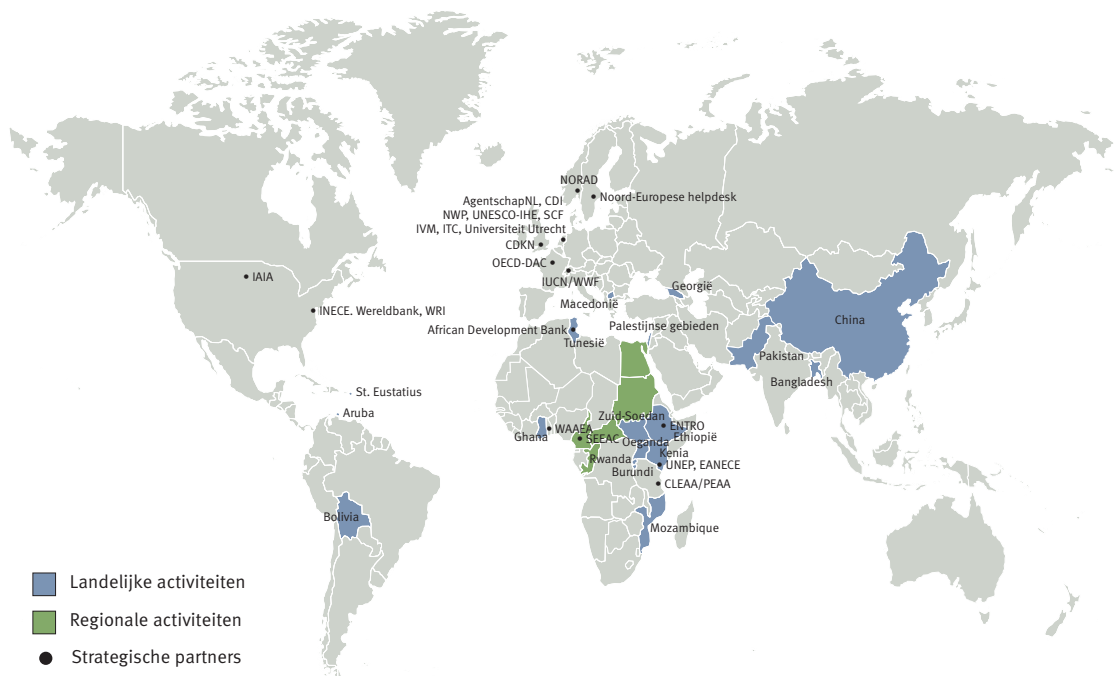
Ontsluiting van informatie over milieueffectrapportage in ontwikkelingslanden is een wezenlijk onderdeel van het werk van de Commissie. Daartoe onderhoudt zij een aparte website met nieuws, publicaties, landenprofielen en adviezen. Voor verbetertrajecten ontwikkelt zij nieuwe methodes om m.e.r.-systemen in kaart te brengen, publiceert zij over haar werk en draagt bij aan uitgaven van derden. Zo is in 2012 een nieuwe *Views and Experiences of the NCEA* verschenen, met acht artikelen over het werk van de Commissie in binnen- en buitenland. Daarnaast geven medewerkers trainingen en hebben zij zitting in relevante netwerken en panels. De Commissie is ervan overtuigd dat het delen van expertise en uitwisseling met internationale collega's onmisbaar is voor de verdere ontwikkeling van een succesvolle, internationale m.e.r.-praktijk.

KENNISPRODUCTEN

- Engelstalige en Spaanstalige landenprofielen over m.e.r.-wet- en -regelgeving en m.e.r.-praktijk;
- 2.300 bronnen over 'm.e.r. internationaal' in de online catalogus;
- Key sheets en artikelen, gebundeld in *Views and Experiences*, over m.e.r. en relevante thema's en sectoren;
- *EIA Mapping Tool*, een SWOT-analyse van m.e.r.-systemen;
- *E-Newsletter* (750 abonnees);
- Nieuwsberichten in vier talen;
- Q&A-service;
- Wereldkaart met overzicht van introductie m.e.r.-wet- en regelgeving;

Zie bijlage 4 voor alle presentaties, publicaties en workshops in binnen- en buitenland.

INTERNATIONALE ACTIVITEITEN 2012

2013

De Nederlandse ontwikkelingssamenwerking concentreert zich steeds meer op Afrika. In 2013 geldt hetzelfde voor de Commissie. Zo ondersteunen we Burundi bij het versterken van m.e.r.-capaciteit, adviseren we Kenia over strategische m.e.r. voor ruimtelijke planning in de Tana-delta en coachen we het ministerie van Milieu in Mozambique bij de m.e.r. voor economische ontwikkeling van de Zambezi-vallei. Anders dan in Nederland richten we ons op de kwaliteit van het gehele systeem: wet- en regelgeving, procedures en processen, capaciteit van organisaties, binnen én buiten de overheid (zie pag. 30).

In 2013 werken we daarnaast samen met overheden van Tunesië, Georgië en China, om te leren van elkaars praktijk. In China is bijvoorbeeld veel ervaring opgedaan met strategische m.e.r. voor duurzame ontwikkeling van vijf 'megaregio's'. We leggen de Chinese en Nederlandse ervaringen naast elkaar en publiceren de resultaten.

Tot slot bestaat in 2013 de *Dutch Sustainability Unit* (DSU) één jaar. Deze nieuwe afdeling binnen de Commissie is vooral bedoeld om Nederlandse ambassades en directies te ondersteunen bij integratie van milieu- en klimaatkwesities in programma's en strategieën. Sinds midden 2012 is dit bijvoorbeeld gedaan in Mozambique, Bangladesh, de Palestijnse gebieden, Zuid-Soedan en Kenia (zie ook pag. 24). In 2013 volgt evaluatie van bereikte resultaten en trekken we hier lessen uit voor de toekomst.

Bijlage 1

ORGANISATIE EN MEDEWERKERS PER 31 DECEMBER 2012

LEDEN EN ADVISEURS DIE IN 2012 AAN EEN WERKGROEP DEELNAMEN

Leden

- ir. H.G. van der Aa
- ing. R. Aagten
- dr. ir. F.G. van den Aarsen
- dr. ir. H.F.M. Aarts
- drs. W. Altenburg
- ir. C.J.M. Anzion
- prof. dr. E.J.M.M. Arts
- ir. J.J. Bakker
- drs. ing. A. van Beek
- drs. D.J.F. Bel
- dr. J.H. van den Berg
- drs. L. Bijlmakers
- ir. A.J. Blik
- dr. G.J. van Blokland
- prof. dr. P.L. de Boer
- ir. S. Bokma
- ir. D.A. Boogert
- ir. P. van der Boom
- ing. P.J.M. van den Bosch
- H. Boukes
- ing. P.F.J. Brandsen
- ir. T.B.J. Bremer
- drs. M.E.A. Broekmeyer
- dr. M.J. Brolsma
- drs. ir. B.A.H.V. Brorens
- ir. H.S. Buijtenhek
- ir. J.J. Buitenhuis
- dr. N.M.J.A. Dankers
- ir. J.A.M. van Dijk
- ir. J.H.A. Driessen
- ing. C.L. Eenkema
- ing. H.H. Ellen
- dr. F.H. Everts
- ir. Y.C. Feddes
- prof. mr. A. Freriks
- ir. C. van der Giessen
- ing. J.M. van der Grift
- dr. J. Groen
- ir. J.H.J. van der Gun
- ing. D. Hamhuis
- dr. R.M. van Heeringen
- prof. dr. ir. R.E.C.M. van der Heijden
- ir. D.L.J. Heikens
- dr. C.J. Hemker
- ing. H.J.M. Hendriks
- drs. W.A.M. Hessing
- prof. dr. P. Hoekstra
- ir. J.A. Huizer
- ing. S. Jak
- drs. S.R.J. Jansen
- ing. R.P.M. Jansen
- H.H. Janssen
- ing. L.M. de Jong
- ir. W.H.A.M. Keijsers
- drs. R.J. van Kerkhoff
- drs. ing. H.J. Kingma
- drs. R.J.M. Kleijberg
- T.R. Knottnerus
- drs. M.A. Kooiman
- dr. ir. J.A.M.M. Kops
- drs. B. Korf
- ing. P.A. Kroeze
- ir. P.H.R. Langeweg
- ir. J.E.M. Lax
- drs. A. van Leerdam
- ing. J.J.A. van Leeuwen
- dr. R.S.E.W. Leuven
- mr. ing. M.J.P. van Lieshout
- prof. ir. E.A.J. Luiten
- drs. Y.J. van Manen
- prof. dr. H.J. Meurs
- dr. G.W.N.M. van Moorsel
- ir. J. Mulder
- ir. L. van Nieuwenhuijze
- drs. L. Oprel
- ir. H. Otte
- dr. M.J.F. van Pelt
- ing. B. Peters
- ing. M.M.J. Pijnenburg
- ir. A.J. Pikaar
- drs. C.C.D.F. van Ree
- dr. J. Renes
- ir. M.B. Schöne
- ir. K.A.A. van der Spek
- ir. H.E.M. Stassen
- ir. J. Temorshuizen
- drs. ing. F. ten Thij
- drs. C.T.M. Vertegaal
- ing. R.L. Vogel
- prof. dr. ir. H.J. de Vriend
- dr. N.P.J. de Vries
- ir. R.F. de Vries
- ir. P. Vrijlandt
- ir. P.P.A. van Vugt
- prof. ir. J.J. van der Vuurst de Vries
- drs. K. Wardenaar
- drs. R.B. van der Werff
- drs. H.A.T.M. van Wezel
- drs. F. Wijnants
- drs. J. van der Winden
- ir. Th. G.J. Witjes
- drs. R.A.M. van Woerden
- dr. F. Woudenberg
- ing. E. Wymenga
- ir. J.H. de Zeeuw
- ir. H.A.P. Zinger
- drs. G. de Zoeten

Adviseurs

- drs. R. Agtersloot
- prof. dr. ir. C. van den Akker
- dr. J.A. Annema
- mr. F. Arents
- J.G. Arkes
- ir. R. van der Auweraert
- ir. W. Beekman
- ing. E.H.A. de Beer
- drs. M.A. Beke
- ir. L. Besselink
- ing. J. den Boeft

- ing. R.J.J.M. van Bommel
- ir. L.D. Boom
- dr. P.A. Boot
- ing. E. de Bree
- dr. W.B.M. ten Brinke
- ir. A. J. F. Brinkmann
- ir. ing. R.B. Buiting
- drs. F.A.M. Claessen
- ing. E.E.M. Coopmann-van Overbeek
- ir. J.J. Cuijpers
- drs. J.L.F.M.M. Dagevos
- ir. A.G.M. Dassen
- ing. R.J. van Dijk
- drs. S. Dirksen
- ir. F.D. Dotinga
- dr. J.M. Drees
- drs. R. During
- dr. K. Essink
- ing. N. Faber
- ir. M.J. Fabery de Jonge
- ir. M.H. Fast
- ir. E.M.A. Fischer-de Bruijn
- W. Foppen
- drs. G. Gabry
- ir. C.P.J.M. Geelen
- ir. R. Geerts
- dr. H.R.G.K. Hack
- ing. W. Hoeve
- drs. W.C.M. van Hooff
- ing. E. van Horssen-Maas
- dr. ir. Z. Jager
- ing. J.A. Janse
- dr. ir. C.A.F. de Jong
- dr. ir. drs. R.B. Jongejan
- drs. E.S. Kooi
- drs. W. Korver
- H.C. Kromhout
- B. Lowijs
- dr. M.P.W. Meffert
- ir. H.R.M. Mentink
- ir. K.V. van der Nat
- J. Nipius

- ir. J.A. Nuesink
- prof. dr. H. Olff
- ing. B.W.G. van Pagée
- dr. M. van der Perk
- drs. J.L.P.M. van der Pluijm
- drs. ing. T. Prins
- dr. P. Renooy
- dr. ir. L.T. Runia
- ing. R.H. Schokker
- dr. ir. F. Schokking
- drs. J.G.M. Schouffoer
- dr. H. Slaper
- ing. C.P. Slijpen
- ir. H.T. Sman
- ir. E.R. Sniijders
- mr. drs. J.H.K.C. Soer
- mr. dr. M.A.A. Soppe
- ir. I. Spapé
- ing. I. Spapens-Reijnders
- dr. M. B. Spoelstra
- ir. T.F.A.M. Teunissen
- ing. L.F.A. Theuws
- ing. D. van der Velden
- ir. M.L. Verspui
- ing. J.A.H.H. Voet
- ir. P. de Vos
- drs. N.F.H.H. Vossen
- R. Vrolijk
- ir. R.N. Walter
- drs. D.H.J. van de Weerd

- ir. J. Kool
- drs. J.F.A. Krijnen
- dr. A. Loonstra
- dr. M. Rutten
- dr. R. Slootweg
- drs. J. van der Winden
- dr. F. Woudenberg
- drs. J. de Kwaadsteniet
- A. J. van Bodegom, MSc
- drs. H.R.J. van Maanen

Internationaal

- prof. dr. B. Ale
- ir. N. Bech
- ir. P. van der Boom
- dr. M.J. Brolsma
- prof. dr. R. Brouwer
- ir. H. Buijtenhek
- dr. F. Deodatus
- ir. P. Dobbelaar
- dr. P. Droogers
- T.E. Hoenkamp, MSc
- ir. T.F. Huber

UITGEBRACHTE ADVIEZEN 2012

Nederland

Adviezen Reikwijdte & Detailniveau

2313	Dijkversterking Waddenzee-dijk Texel	2617	Uitbreiding opslagvoorzieningen radioactief afval COVRA industrieterrein Vlissingen-Oost
2485	Zomerbedverlaging Beneden-IJssel	2618	Shtandart-Tank Terminal Europort-West
2556	Aanpassing N207 Alphen aan de Rijn - Leimuiderbrug	2620	Programma Hoogfrequent Spoorvervoer: Goederenrouting Oost-Nederland
2576	Integrale milieueffectenstudie kabels en leidingen Waddengebied	2621	Programma Hoogfrequent Spoorvervoer: 4-sporigheid Rijswijk - Delft-Zuid
2577	Kabeltracé(s) Gemini (Eemshaven tot aan de 3-mijlszone)	2622	Bestemmingsplan buitengebied Overberg, Maarn, Maarsbergen en Amerongen (OMMA)
2585	Verwerking looghoudend afvalwater Lyondell, locatie Maasvlakte Rotterdam	2623	Bestemmingsplan buitengebied gemeente Castricum
2587	Natuurontwikkeling Moerputten - Vlijmens Ven	2624	Structuurvisie bestemmingsplan buitengebied Coevorden
2592	Maasvlakte 1	2625	Bestemmingsplan buitengebied Lingewaal
2594	Structuurvisie Friesland Windstreek 2012	2626	DOW/Mosselbanken en Maintenance Value Park, Terneuzen
2595	Zandhonger Oosterschelde	2628	Verplaatsing pluimveebedrijf Het Kippenhok VOF naar Alkmaarseweg, Middenmeer
2596	Dijkversterking Hellevoetsluis	2629	Energiepark Leeuwarden
2598	Slogebied	2631	Pluimveehouderij Roffert 21, Castenray
2600	Waterberging rondom Eindhoven	2634	Landbouwontwikkelingsgebied (LOG) Egchelse Heide
2601	Inpassingsplan tweede kerncentrale Borssele	2638	Buitengebied Lith 2013
2602	Bestemmingsplan Boerestreek/Bosberg gemeente Ooststellingwerf	2639	ADT-Middengebied gebiedsontwikkeling luchthaven Twente
2603	Buitengebied Kollumerland	2641	Herinrichting van het gebied Groeve Boudewijn, Woensdrecht
2604	A4 Zone West, Haarlemmermeer	2643	Structuurvisie Wijk aan Zee
2606	Bestemmingsplan buitengebied Duiven	2644	Bestemmingsplan buitengebied Oost-Venray
2607	Bestemmingsplan westelijk buitengebied Putten	2645	Bestemmingsplannen buitengebied Waterland en Marken 2013
2609	Bestemmingsplan bedrijventerrein Arnestein, Middelburg	2646	Bestemmingsplan buitengebied Drechterland-Zuid
2610	Bestemmingsplan buitengebied Smallerland		
2611	Dijkversterking Hoeksche Waard-Noord		
2612	Windpark Oostermoer		
2613	Bestemmingsplan Waal-Eemhaven		
2614	Bestemmingsplan Merwe-Vierhavens		
2615	Jachthaven Cadzand-Bad		
2616	Zuidelijke randweg Borne		

- 2647 Bestemmingsplan buitengebied Tubbergen
- 2649 Windpark aan de Nieuwe Waterweg (noord), Hoek van Holland
- 2650 Verdieping Langwarder Wielen
- 2651 Aardgaswinning Roswinkel
- 2652 Structuurvisie Teylingen
- 2653 Structuurvisie Noordoostpolder
- 2655 Pilot Stabilisatie Cavernes, Twente
- 2657 Bestemmingsplan buitengebied Tynaarlo
- 2658 Bestemmingsplan Buitengebied Noordenveld
- 2659 Realisatie insteekhaven en afmeergelegenheden Tank Terminal Europort-West
- 2660 Directe wegverbinding Westerbaan met Meeuwenlaan, Katwijk
- 2661 Dijkversterking Hoeksche Waard-Zuid
- 2663 Luchthavenbesluit militaire luchthaven Eindhoven
- 2665 Uitbreiding pluimveehouderij T. Engelen, Someren
- 2667 Windpark Delfzijl-Zuid
- 2669 Bestemmingsplan buitengebied West, Maas en Waal
- 2670 Bestemmingsplan Buitengebied Noord, Breda
- 2671 Realisatie regionaal bedrijventerrein Werkendam
- 2672 Windpark Heineken, Zoeterwoude
- 2673 Windpark Fryslân
- 2674 Oprichting biomassa-energiecentrale NUON, Utrecht
- 2675 Rotterdamsebaan
- 2676 Bestemmingsplan buitengebied Uden
- 2678 Bestemmingsplan haven Wageningen
- 2679 Bestemmingsplan buitengebied Steenwijkerland
- 2681 Dijkversterking Capelle aan den IJssel
- 2684 Bestemmingsplan Zeehaven- en industrieterrein Moerdijk
- 2685 Bestemmingsplan buitengebied Zijpe
- 2687 Optimalisatie hoogwatergeul Lomm
- 2689 Gebiedsontwikkeling Havikerwaard-Zuid, Rheden
- 2691 Bestemmingsplan buitengebied Lingewaard
- 2692 Bestemmingsplan landelijk gebied Schagen
- 2693 Bestemmingsplan buitengebied Loppersum en Winsum
- 2697 Oprichting van een Lube Oil Hydrocracker door Kuwait Petroleum Europort
- 2698 Ontmanteling van de lage-flux-reactor in Petten
- 2699 Bestemmingsplan buitengebied Texel
- 2700 Bestemmingsplan buitengebied Veere
- 2701 Structuurvisie windenergie Emmen
- 2702 Bestemmingsplan buitengebied Achtkarspelen
- 2703 Buitengebied Ronde Hoep
- 2706 Provinciaal Omgevingsplan Limburg 2014
- 2711 Programma Hoogfrequent Spoorvervoer Meteren-Boxtel
- 2713 Varkenshouderij Larestraat 2A in Esbeek, Hilvarenbeek
- 2714 Structuurvisie Maasplassen
- 2715 Bestemmingsplan buitengebied Weststellingwerf

Toetsingsadviezen

- 1552 Uitbreiding en herstructurering recreatiepark Beekse Bergen, Hilvarenbeek
- 1685 Bedrijventerrein Oosterhorn, Delfzijl
- 1739 Ontwikkeling Ede-Oost en Spoorzone
- 1812 Varkenshouderij Welvaarts, Hengstdijk
- 1813 Varkenshouderij Lavi, Vogelwaarde
- 1829 Circuit De Peel, Venray
- 1905 Capaciteitsvergroting N279 's-Hertogenbosch-Veghel
- 1945 Uitbreiding varkenshouderij Lokaalweg 10, Klarenbeek

1997	Randstad 380 kV hoogspannings-verbinding Beverwijk-Zoetermeer	2408	Uitbreiding varkenshouderij Jannink te Ambt Delden, Hof van Twente
2026	Pluimveebedrijf Van Beek te Homoet, Overbetuwe	2415	Aanleg aardgastransportleiding Norg - Groningen (NorgroN) capaciteits-handhaving aardgasproductie Groningen
2055	Koude-/warmeopslag stationsgebied Utrecht	2421	Bestemmingsplan Buitengebied Overbetuwe
2082	Oprichting varkenshouderij Hoevarko BV, gemeente Oirschot	2422	Waterkeringen Perkpolder
2155	Dijkversterking Eiland van Dordrecht-West (perceel 1)	2426	A4 Passage en Poorten & Inprikkers, MIRT-verkenning Haaglanden
2166	Bestemmingsplan Buitengebied, Haaksbergen	2427	Uitbreiding veehouderij Houtbroekstraat 9, Someren
2190	Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld	2433	Drempelverwijdering vaargeul Boontjes, Kornwerderzand - Harlingen
2198	RijnlandRoute	2438	Bestemmingsplan buitengebied Boxtel
2213	Stationsgebied Eindhoven	2443	Energieopslag TU Delft
2217	Dijkversterking Eiland van Dordrecht-Oost	2445	Traverse Dieren
2222	Bestemmingsplan Buitengebied Peel en Maas	2447	Buizenzone Eemsdelta
2233	Natuurontwikkelingsproject Tusschenwater, Tynaarlo	2452	Bestemmingsplan buitengebied, Elburg
2266	Bedrijventerrein TradePort Noord, Venlo	2453	Dijkversterking Steurgat/Bergsche Maas Dijkkring 24, Werkendam-Hank
2269	Kustwerk Katwijk	2456	Herontwikkeling Kazernekwartier Venlo
2275	Ondergrondse energieopslag PrimAviera, Rijsenhout	2460	Stadion Heracles Almelo
2284	Uitbreiding smeltinstallatie Farmsum (Ensartech)	2461	Olde Maten en Veerslootlanden
2287	Planstudie N282 traject Rijen-Hulten-Reeshof	2464	Ombouw N34 Witte Paal - J.C. Kellerlaan naar regionale stroomweg
2305	Randweg Twello, Voorst	2466	Vergistingsinstallatie Dijkstra&Witteveen, Warffum
2306	Verplaatsing agrarische bedrijven Nieuw-Buinen	2470	Structuurvisie Den Helder
2307	Structuurvisie Haarlemmermeer 2030	2471	Structuurvisie Zandwinning Lingemeren
2374	Landbouwontwikkelingsgebied (LOG) Witveldweg, Horst aan de Maas	2478	Vitens veiligstellen drinkwaterwinning Epe
2386	Structuurvisie Gebiedsopgave Grenscorridor N69	2479	CCS Maasvlakte (ROAD-project)
2391	Realisatie waterproductiebedrijf, Heel	2481	Windpark Dintel, provincie Noord-Brabant
2399	Vakantiepark en Recreatieve poort Herperduin, Oss	2483	Bestemmingsplan buitengebied Zuidoost-Enschede
2400	Pluimveehouderij Kruisstraat te Herveld, Overbetuwe	2484	Dijkversterking Krimpen aan den IJssel
2402	Vakantiepark De Pluimpot, Tholen	2487	Bestemmingsplan buitengebied, Emmen
		2489	Aardgastransportleiding Beverwijk-Wijngaarden
		2490	Structuurvisie buitengebied Dalfsen
		2492	Zuidas-Dok Amsterdam

2493	Inrichtingsplan Scheerwolde	2597	Uitbreiding en herstructurering Industriehaven Genemuiden
2501	Structuurvisie Bleizo, Lansingerland en Zoetermeer	2605	Structuurvisie Arnhem
2503	Kustversterking Noorderstrand Renesse	2606	Bestemmingsplan Buitengebied Duiven
2504	Structuurvisie en Bestemmingsplannen buitengebied, Heerde	2619	Bestemmingsplan Sluiskil-Oost, Terneuzen
2512	Klavertje 4-gebied Venlo	2625	Bestemmingsplan buitengebied Lingewaal
2514	Bestemmingsplan Buitengebied Zundert	2627	Bestemmingsplan buitengebied Veenendaal
2515	Industrieterrein Tata Steel, Beverwijk, Heemskerk en Velsen	2630	Buitengebied Rijssen - Holten
2519	Bestemmingsplannen buitengebied Apeldoorn	2632	Uitbreiding melkvee- en akkerbouwbedrijf Quacksedijk 6 te Rockanje, Westvoorne
2526	Ontwikkeling bedrijventerrein Vossenber West II, Tilburg	2635	Varkenshouderij J.F.M. van Gisbergen, De Gagel 16, Hooge Mierde
2529	Bestemmingsplan buitengebied Etten- Leur	2640	Uitbreiding De Zuivelhoeve, Hengelo
2531	IJssel-uiteerwaarden Olst	2642	Bestemmingsplan Noorderhaven, Zutphen
2533	Structuurvisie Vianen	2648	Bestemmingsplan buitengebied Noord en Kloosterstraat
2537	Omlegging N215 bij Melissant, Dirksland	2654	Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie Utrecht 2013-2028
2541	Uitbreiding zandwinning Calduran Kalkzandsteenfabriek Roelfsema, Hoogersmilde	2656	Structuurvisie Veere
2552	Windturbines Lanakerveld Maastricht	2662	Bestemmingsplan Landelijk gebied Harenkarspel
2554	Bestemmingsplan buitengebied Tytsjerksteradiel	2666	Structuurvisie Harderwijk 2031
2557	Maximabrug Alphen aan den Rijn - Rijnwoude	2680	Bestemmingsplan buitengebied Voorst
2560	Bestemmingsplan buitengebied Mill en Sint Hubert	2682	Agrarisch bedrijf Optiveco Ambt Delden
2561	Structuurvisie Leidschendam-Voorburg	2686	Mijnbouwlocatie Blaaksedijk, Heinenoord
2563	Bestemmingsplan buitengebied Maasdonk	2688	Bestemmingsplan buitengebied Losser
2568	Aanpassen Centrale E.on, Galileïstraat Rotterdam	2690	Bestemmingsplan buitengebied & MER gemeente Heusden
2580	Biomassa-energiecentrale Maastricht	2694	Bestemmingsplan buitengebied Oost- Gelre
2582	Windvisie Amsterdam	2705	Ruimte voor de Rivier/ Obstakelverwijdering Nederrijn Elst - Rhenen
2586	Productie synthesegas uit RDF Heveskes Energy, Delfzijl	2707	Bestemmingsplan Hoefweg-Zuid (Bleizo), Lansingerland
2588	Structuurvisie Brouwersdam-Zuid, Schouwen-Duiveland	2708	Bestemmingsplan Hoefweg-Noord (Prisma), Lansingerland
2590	Omgevingsplan Zeeland 2012-2018		

- 2709 Bestemmingsplan buitengebied Landerd
- 2710 Pluimveehouderij Tieltjes in Halle
- 2717 Bestemmingsplan Duinen, Katwijk
- 2720 Bestemmingsplan buitengebied Oldambt

Overige adviezen

- 2525 Zeetoegang IJmond
- 2540 Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)
- 2543 Monitoring aardgaswinning onder de Waddenzee vanaf locaties Moddergat, Lauwersoog en Vierhuizen
- 2633 Windpark Q10
- 2637 Milieueffectenanalyse aardgas- en aardolieboringen NOGEPA
- 2704 Milieutoets Windturbines Kloosterlanden

Pilotprojecten

- 2356/2528/2592 Havenbestemmingsplannen Botlek-Vondelingenplaat Rotterdam
- 2518 Toetsing MER Rijk-regioprogramma Almere, Amsterdam Markermeer (RRAAM)
- 2602 Boerestreek/Bosberg
- 2636 R&D-Structuurvisie Windenergie op land
- 2668 Noordoostcorridor (N279 Zuid)
- 2696 R&D-Omgevingsvisie Provincie Gelderland

Kijk voor projectinformatie en adviezen op www.commissiener.nl

Internationaal

Werkgroepadviezen

- O78 Advisory review SEA oil and gas, Aguarague National Park, Bolivia
- O93 Advice on scoping second phase, SEA Tana Delta Land Use Plan, Kenia
- Bo13 Advice on Terms of Reference SEA landreform policy by National Landreform Institute, Bolivia

Adviezen Dutch Sustainability Unit

- SU01 Evaluation of the report: *Protecting the Arctic*
- SU04 Support to inclusive and sustainable development in the Zambezi Valley. Formulation of a project to be funded by the Dutch Government to the Zambezi Valley Development Agency and strategic partners, Mozambique
- SU07 Appraisal of three programme formulation documents on cooperation between South Sudan and the Netherlands for the Sudanese Water Sector, Zuid-Soedan
- SU08 Assessment of the Report: *Palestinian Land Development Needs Assessment. A sustainability assessment*, Palestijnse gebieden
- SU09 Assessment of the Report: *Building Community Resilience Through Integrated Water Management*, Bangladesh
- SU10 Review of the Terms of Reference *Evaluation of EKN supported interventions in ASAL*, Kenia
- SU11 Peer review *Quality @ Entry TradeMark East Africa* (TMEA)

Secretariaatsadviezen

- Advice on Terms of Reference for engaging a project manager for the planning processes/ SEA's for setting the Multisector Agenda for the Zambezi Catchment and the Physical Plan for the Tete Province, EKN Maputo, Mozambique
- Comments on SEA inception report and SEA interim report – oil and gas developments in the Albertine Graben, Oeganda
- Advice on review of the SEA for the Coastal Zone, Mozambique
- Comments on SEA draft (oil and gas) reports, Ghana
- Observations on the draft proposal for a legal text/regulation for Strategic Environmental Assessment for Mozambique
- Comentarios al Informe borrador *Experiencias de las EAE's en Bolivia*
- Appraisal of EIA requirements for projects submitted for financing under the Fund Sustainable Water
- Appraisal of EIA requirements for ORIO projects
- Advice on review of health impacts in the EIA for the Urirama Windpark, Aruba
- Mémorandum sur des Normes et Standards Environnementaux, Burundi
- Mémorandum sur Exemples des Guides Généraux d'EIE au Burundi
- Memorandum on key concepts, approaches and process of EIA review for the Burundi Ministry of Water, Environment, Urbanism and Spatial Planning (MEEATU)
- Generic review framework for oil terminals, St. Eustatius

Capaciteitsontwikkeling landen/regio's

Afrika

- Burundi
- Ethiopië
- Ghana
- Mozambique
- Oeganda
- Tunesië
- CLEAA (geheel Afrika)
- SEEAC (Centraal-Afrika)
- ENTRO (Hoorn van Afrika)

Azië

- China
- Pakistan

Europa

- Georgië
- Macedonië

Zuid-Amerika

- Bolivia

Kijk voor projectinformatie en adviezen op www.eia.nl

PRESENTATIES EN PUBLICATIES 2012

Nederland

Presentaties

- *Advisering over waterprojecten*, voor medewerkers van de Waterdienst van Rijkswaterstaat (cluster TM), Lelystad
- Basiscursus *m.e.r.*, Geoplan, Amsterdam
- Basiscursus *Milieurecht*, Geoplan, Amsterdam
- Basistrainingen voor deskundigen, Driebergen en Utrecht
- Cursus *M.e.r.-beoordeling*, Berghauser Pont, Utrecht
- Cursus *M.e.r.-beoordeling* voor Milieudienst West-Friesland, Hoorn
- Cursus *Milieueffectrapportage* voor AKD Advocaten, Breda
- Cursus *Milieueffectrapportage*, Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State
- Cursus *Milieurecht, onderdeel milieueffectrapportage*, Studiecentrum voor Bedrijf en Beroep, Rotterdam
- Gastcollege *Omgevingsrecht*, onderdeel milieueffectrapportage, Universiteit van Amsterdam
- Kennisuitwisseling *Landschap en MER* in samenwerking met het RCE, Amersfoort
- *Milieueffectrapportage en de Commissie m.e.r.*, bewonersavond Ridderkerk
- *Opstellen van structuurvisies*, Geoplan, Utrecht
- Presentatie *Luchtkwaliteit in m.e.r.*, voor een Chinese delegatie, Utrecht
- Presentatie *M.e.r. en bestemmingsplannen buitengebied*, gemeenteraad Lingewaal
- *Rondetafelconferentie* Tweede Kamer in het kader van verlenging Crisis- en herstelwet (en 'quick wins')
- Themabijeenkomst *Swung en m.e.r.* in samenwerking met InfoMil, Utrecht
- Themadag *Bestemmingsplan buitengebied*, Utrecht

- Themamiddag *Landschap en m.e.r.*, Utrecht
- Themamiddag *MER en gezondheid*, Utrecht
- Verdiepingstrainingen voor deskundigen, Driebergen en Utrecht
- Zomercursus *Omgevingsrecht voor niet-juristen, onderdeel milieueffectrapportage*, Universiteit van Amsterdam

Publicaties

- 'De Europese m.e.r.-verplichtingen en de Omgevingswet'. *Milieu & Recht*, juni 2012, afl. 6, nr. 79, p. 402-404
- Periodieke annotaties m.e.r.-jurisprudentie voor *Jurisprudentie Milieurecht*, SDU, Den Haag
- Periodieke annotatie m.e.r.-jurisprudentie voor *Toets*. Aeneas, Boxtel
- 'Werken aan doorwerking; nieuwe aanpak voor evalueren effectiviteit m.e.r.' *Toets*, jaargang 19, nr. 4, p. 10-14

Internationaal

Presentaties

- Diverse presentaties over (Nederlandse) ervaringen met plan-m.e.r. tijdens workshops met Chinese delegaties, onderdeel van samenwerkingsprogramma met het Chinese ministerie van Milieu
- Diverse presentaties over plan-m.e.r., projectplanning en de ontwikkeling van m.e.r.-verenigingen als onderdeel van het National Impact Assessment Programme (NIAP) in Pakistan
- Diverse presentaties over plan-m.e.r. en het opstellen van een *operational plan* voor een Mozambikaanse delegatie; Utrecht, Nederland

- Diverse presentaties *Project-m.e.r. en afvalverwerking* tijdens bezoek Burundese minister van Milieu aan Nederland, in het teken van de ontwikkeling van een afvalverwerkingslocatie in Bujumbura; Utrecht, Nederland
- Diverse workshops over m.e.r. voor projectadviseurs (AgentschapNL) en geïnteresseerden in *Public Private Partnership (PPP)*; Den Haag, Nederland
- Gastcolleges over (plan-)m.e.r. bij UNESCO-IHE/ Delft, Universiteit Leiden en Universiteit Utrecht
- Presentatie *De rol van plan-m.e.r. in de Green Economy* tijdens conferentie *Towards a Green Economy in Mozambique, Tanzania and Kenya and the Role of Strategic Environmental Assessment*; Maputo, Mozambique
- Presentatie *Mogelijkheden plan-m.e.r. voor de Pakistaanse economische ontwikkelingsstrategie*, tijdens het seminar *Strategic Environmental Assessment – in the context of Framework for Economic Growth – Taking the bull by the horns*; Islamabad, Pakistan
- Presentatie *Milieu-inspectie/handhaving en m.e.r.: de kracht van een gezamenlijke systeembenadering*, tijdens de *East African Network for Environmental Compliance and Enforcement (EANECE)* 2012; Dar Es Salaam, Tanzania
- Presentatie *Plan-m.e.r. voor Integrated Water Resources Management (IWRM)* tijdens een multi-stakeholderworkshop over IWRM; Kigali, Rwanda
- Presentatie resultaten van onderzoek naar *ervaringen met plan-m.e.r. voor olie en gas in Ghana, Mauritanië, Oeganda en Bolivia*, congres International Association for Impact Assessment (IAIA) 2012; Porto, Portugal
- Presentatie *Verduurzamen van economische ontwikkeling: waar kan plan-m.e.r. verschil maken?* Tijdens IAIA South Africa 17th annual conference; Kaapstad, Zuid-Afrika
- Training in samenwerking met WWF en Wereldbank *Toepassing plan-m.e.r. in stedelijke en regionale ontwikkeling in Afrika*. Tijdens IAIA South Africa 17th annual conference; Kaapstad, Zuid-Afrika
- Tweedaagse seminars *Inspectie en handhaving in m.e.r.*; Burundi, Rwanda, Kameroen, Centraal-Afrikaanse Republiek en Congo Brazzaville
- Vierdaagse training *Ecosystem Services Approach* voor het ministerie van Milieu; Maputo, Mozambique
- Vierdaagse training *Toetsing in m.e.r.* voor het ministerie van Milieu; Bujumbura, Burundi
- Vijfdaagse training *Scoping in m.e.r.* voor het ministerie van Milieu; Bujumbura, Burundi
- Workshop *EIA/SEA quality review in the Netherlands – How does it work?* (provinciale overheden in Napels, Italië)
- Workshops *(Plan-)m.e.r. voor watergerelateerde infrastructuur*; Khartoum, Soedan en Bahar Dar, Ethiopië

Publicaties

- ‘An analysis framework for characterizing and explaining development of EIA legislation in developing countries – Illustrated for Georgia, Ghana and Yemen’. Kolhoff, A.J., P.P.J. Driessen en H.A.C. Runhaar in *Environmental Impact Assessment Review*, Volume 38, p. 1-15 (2013)
- ‘Evaluating the substantive effectiveness of SEA: Towards a better understanding’. Van Doren, D., P.P.J. Driessen, B. Schijf en H.A.C. Runhaar in *Environmental Impact Assessment Review*, Volume 38, p. 120-130 (2013)

- *'Promoting system-level learning from project-level lessons. An analysis of donor driven "indirect" learning about EIA systems in Ghana and the Maldives'*. De Jong, A., H.A.C. Runhaar, P.R. Runhaar, A.J. Kolhoff en P.P.J. Driessen in *Environmental Impact Assessment Review*, volume 33, p. 23-31, 2012
- *Views and Experiences from the Netherlands Commission for Environmental Assessment*. NCEA-serie nr. 11, 45 p. 2012; ISBN 978-90-421-3537-6

Afkortingen Internationaal

CDI	Centre for Development Innovation
CDKN	Climate & Development Knowledge Network
CLEAA	Capacity Development and Linkages for Environmental Assessment in Africa
DGIS	Directoraat-Generaal Internationale Samenwerking
DSU	Dutch Sustainability Unit
EANECE	East African Network for Environmental Compliance and Enforcement
EIA	Environmental Impact Assessment (project-m.e.r.)
ENTRO	Eastern Nile Technical Regional Office
FDW	Fonds Duurzaam Water (AgentschapNL)
IAIA	International Association for Impact Assessment
INECE	International Network for Environmental Compliance and Enforcement
INRA	Instituto Nacional de Reforma Agraria (Bolivia)
ITC	International Institute for GEO Information, Science and Earth Observation
IWRM	Integrated Water Resources Management
IUCN	International Union for Conservation of Nature
IVM	Institute for Environmental Studies
NIAP	National Impact Assessment Programme (Pakistan)
NORAD	Norwegian Agency for Development Cooperation
NWP	Netherlands Water Partnership
OECD-DAC	Organisation for Economic Collaboration and Development/ Development Assistance Committee
ORIO	Ontwikkelingsrelevante Infrastructuurontwikkeling (AgentschapNL)
PEAA	Partnership for Environmental Assessment in Africa
SCF	Sustainability Challenge Foundation
SEA	Strategic Environmental Assessment (plan-m.e.r.)
SEEAC	Secrétariat pour l'Évaluation Environnementale en Afrique Centrale
UNEP	United Nations Environment Programme
UNESCO-IHE	Institute for Water Education
WAAEA	West African Association of Environmental Assessment
WRI	World Resources Institute
WWF/WNF	World Wildlife Fund/Wereld Natuur Fonds

Commissie voor de milieueffectrapportage

De Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) is in 1987 bij wet ingesteld als onafhankelijke adviescommissie. Zij adviseert overheden over de kwaliteit van milieu-informatie in milieueffectrapporten (MER). Zelf schrijft zij deze rapporten niet. Meestal doen adviesbureaus dit, in opdracht van particuliere initiatiefnemers, gemeente, provincie of Rijksoverheid. De Commissie houdt zich afzijdig van besluitvorming of politieke afwegingen. Al haar adviezen zijn openbaar.

Ook buiten Nederland brengt de Commissie advies uit, meestal in opdracht van het ministerie van Buitenlandse Zaken. In lijn met het programma van dit ministerie gaat in het internationale advieswerk niet alleen aandacht uit naar milieueffecten maar ook naar sociale en economische gevolgen, zoals voor de levensstandaard van lokale bewoners.

De belangrijkste kenmerken van de Commissie zijn:

- onafhankelijkheid;
- deskundigheid.

Om onafhankelijk van bestuurlijke verantwoordelijkheden en politieke afwegingen haar oordeel te kunnen geven, staat de Commissie als zelfstandige stichting los van de overheid.

Behalve op advisering richt de Commissie zich op het delen en verspreiden van kennis over milieueffectrapportage.

www.commissiemer.nl (Nederland)

www.eia.nl (internationaal)

